

Vallentuna Förr och Nu

Information från Vallentuna
hembyggsförening

Nr 2 • November 1999 • Årgång 6

Ansvarig utgivare:
Staffan Holmfrid

Redaktionskommitté:
Svante Berg och Sigge Rahmqvist

Produktion:
Svante Berg

Vallentuna
Förr och Nu
Vallentuna hembyggsförening
c/o Svante Berg
B51stavägen 57C
186 50 VALLENTUNA

För innehållet i artiklarna ansvarar
respektive författare.

ISSN 1403-0500

En sjöreglering på 1800-talet

av Svante Berg

I mitten av 1800-talet ökade befolkningstalet kraftigt i vårt land. Det medförde bl a att jordbruket behövde mer odlingsjord och betesmark. Ett sätt att få tillgång till mer mark var att sänka vattennivån i sjöar, vilket skedde på många håll. Vallentunasjöns vattennivå sänktes 1889-90 genom att ett vattendrag från södra delen av sjön fördjupades och en damm vid Sköldnora kvarn i Sollen-tuna revs. När detta skett försvann också två mindre sjöar, Kvarnsjön och Lillsjön, som bägge var belägna mellan Sköldnora kvarn och Vallentunasjön. Före sänkningen fanns enligt utredningshandlingarna en

regleringsdam anlagd vid mynningen af Qvarnsjön, hvilken under laglig uppdamningstid eller

Dags igen!

Nytt nummer av Vallentuna Förr och Nu. Det tolfte numret sedan starten för sex år sedan. Tiden går fort

Den här gången tänkte vi bland annat berätta om biodling i Vallentuna. Det heter ju "flitig som ett bi" vilket stämmer väl om man får tro Lars-Erik Björkhem som är biodlare här i Vallentuna. Sedan berättar Gunhild Nylén Hillbo vidare om ett bröllop i Lindholmen i början på 1800-talet.

Torun Zachrisson doktorerade 1998. Hennes avhandling har anknytning till Vallentuna och hon skriver i det här numret om "Runstenar - minnen av vikingatida landskap".

Man kan se på saker och ting på olika sätt. Ove Hahn har i detta nummer sett på sitt sätt på 30- och 40-talen i Vallentuna. Slutligen får vi veta en hel del om idrott i Vallentuna under 1900-talet. Jan-Åke Bredberg berättar om allehanda idrottsliga händelser under detta sekel här i Vallentuna.

Bilden på framsidan visar denna gång en del av kvarmaskineriet i Väsby kvarn.

Trevlig läsning!

Redaktör 'n

från den 1st November och till den 10de Maj åstadkommer en uppdamning af 0,95 meter öfver sjöarnes vanliga vattenstånd och förorsakar derigenom en öfversvämning på ofvanför belägna marker och hindrar deras användande för odling.

Mer detaljerade uppgifter om sjösänkningens omfattning är svåra att få fram eftersom sjösänkningshandlingarna inte är helt entydiga. Genom en rekonstruktion vet man dock att att den normala högvattenytan i Vallentunasjön sänktes med 1,45 meter och medelvattenytan med omkring 1,0 meter.

Genom de förändringar man genomförde förbättrades förutsättningarna för att torrlägga 109 hektar vattenskadad mark i första hand kring sjöns norra och västra delar. Någon mera ingående bedömning av sänkningens inverkan på sjöns utseende och användning torde inte ha gjorts i samband med sänkningen. I handlingarna konstaterar man endast att den inte kunde tänkas inverka menligt

hvarken på klimatets eller allmänna helsotillståndet, enär Vallentunasjön efter sänkningen kommer att fortfarande ega ett vattendjup af flera meter och de båda andra sjöarnas stränder och botten inom få år blifva förvandlade till gräs-bärande fält, utan tvärtom blifva

en en orsak till bådas förbättring, derigenom att de kalla och sumpiga marker, som nu omgifva sjöarna blifva torrlagda och förvandlade till varma och sunda fält.

En del skador uppstod i samband med sjösänkningen. Man ansåg därför att en ersättning på 2 000 kronor borde utgå till vissa strandägare "för förflyttning och ombyggnad af badhusen" som fanns vid sjön. Summan bör jämföras med de 13 500 kronor det kostade att lösa in Sköldnora kvarn med inventarier i samband med sänkningen av sjön. Totalt kostade regeringen av Vallentunasjön 1889-90 43 000 kronor.

Medeldjupet i Vallentunasjön var före regleringen 3,7 meter och vattenvolymen cirka 20,3 miljoner kubikmeter. Efter regleringen var medeldjupet endast 2,7 meter och vattenvolymen hade minskat till omkring 15,4 miljoner kubikmeter. Även om sänkningen av Vallentunasjön ansågs värdefull enligt dåtidens bedömning, kan man inte bortse från att den måste utgjort ett mycket omfattande ingrepp i miljön runt sjön.

Källor

Gustafsson, Y & Meijer, J-E. *Vallentunasjön, Rönningesjön*. Stencil 1971.
Hellström, A K & Mörk, K E. *Örnen, bilan och stjärnorna*. Vallentuna 1988.